

בא למעוטי, למעט שרק באופן שהתנה עמה על מנת שתעלי לרקיע התנאי בטל והמעשה קיים, אבל באופן שהתנה עמה על מנת שתבעלי לפלוני, כיון שיכולה לשחד אותו בממון שישא אותה בהיתר, אינו גט עד שתקיים את התנאי.

מיתבי —

המגרש את אשתו ואמר לה הרי זה גיטך על מנת שתאכלי בשר חזיר, וכן אם היא היתה זרה [לא כהנת], והתנה עמה על מנת שתאכלי בתרומה, וכן אם היא היתה נזירה והתנה עמה על מנת שתשתי יין, אף על פי שבכל האופנים הללו היא מנועה מלקיים את התנאי מחמת איסור אכילה, מכל מקום אין התנאי בטל. ורק אם נתקיים התנאי הרי זה גט, ואם לאו, אם לא קיימה את התנאי, אינו גט —

בשלמא לדעת רבא, הסובר שבאופן שהיא מנועה מלקיים את התנאי מחמת איסור אכילה, זה נחשב לתנאי שאפשר לקיימו, ואף לדעת רבי יהודה בן תימא קיים, ניחא מה שנאמר בברייתא שאם לא נתקיים התנאי אינו גט.

אבל לדעת אבוי, הסובר כי באופן שאינה יכולה לקיים את התנאי מחמת איסור אכילה, גם זה נחשב כתנאי שאי אפשר לקיימו, קשיא, מדוע אם לא נתקיים התנאי אינו גט? הרי לדעת רבי יהודה בן תימא, כל תנאי שאי אפשר לקיימו, התנאי בטל,

אלא אבא ואביך, באופן שהתנה עמה על מנת שתיבעלי לאבא ולאביך, וכי בדידה קיימא בידה לקיים את התנאי? הרי נהי דאיהי עבדא איסורא, אפילו אם היא מסכימה להיבעל באיסור בשביל קיום התנאי, אבל אבא ואביך, מי עבדי איסור? הרי אביו או אביה לא יסכימו לעבור על איסור ערוה של כלתו או בתו, וכיון שלא יכול להתקיים התנאי, אין הוא חל, והגט כשר.

ואם כן יוצא לנו — שלרבא הכלל של רבי יהודה בן תימא בא לאתויי, לרבות שגם באופן שהתנה עמה על מנת שתיבעלי לאבא ולאביך זה נחשב לתנאי שאי אפשר לקיימו, והתנאי בטל, והמעשה קיים —

ומה שרבי יהודה אמר ש'כזה גט', כוונתו למעוטי, למעט, שרק באופן שאמר לה על מנת שתעלי לרקיע זה נחשב לתנאי שאי אפשר לקיימו, אבל באופן שאמר לה על מנת שתאכלי בשר חזיר, כיון שבמציאות היא יכולה לקיים את התנאי, אינו גט עד שתאכל בשר חזיר.

1-T9 ולאבוי, הכלל של רבי יהודה בן תימא בא לאתויי, לרבות שגם באופן שהיא מנועה מלקיים את התנאי מחמת איסור אכילה, כגון בהתנה עמה שתאכל בשר חזיר, הרי זה כתנאי שאי אפשר לקיימו, שהדין הוא שהתנאי בטל והמעשה קיים —

ומה שרבי יהודה בן תימא אמר 'כזה גט',

כל כך כמו באבא ואביך שזה איסור ערוה, ולכן היא תוכל לשחדו שיבא עליה, ובריטב"א הביא את שני הפירושים.

והוי דרך זנות, ולכן הוסיף רש"י שיכול לישאנה ולבעול בהיתר, אולם בתוס' ד"ה על מבואר שהחילוק הוא שאיסור פנויה אינו איסור חמור

והמעשה קיים.

מתרצת הגמרא:

שהרי התנה תנאי שסותר למה שהתורה מחייבת אותו, ונמצא שהוא עקר דבר מן התורה —

אבל הכא, אין הוא עוקר דבר מן התורה, אלא **איהו קא עקרה**. היא זאת שעוקרת את מה שכתוב בתורה, על ידי שאוכלת דבר שאסור מן התורה.

מתקיף לה רבינא —

כלום, הרי כל מה שקא עקרה איהי, שהיא עוקרת דבר מן התורה ואוכלת בשר חזיר, אינו אלא לקיומי לתנאי דידיה, בשביל שיתקיים התנאי שהתנה עמה שאינה מגורשת עד שתאכל בשר חזיר. ואם כן, אישתכח נמצא דאיהו קא עקר שבגללו נעקר דבר מן התורה. ואם כן עדיין קשה מדוע התנאי חל, הרי זה מתנה על מה שכתוב בתורה.

מתרצת הגמרא: אלא, אמר רבינא:

כי אמרינן "מתנה על מה שכתוב בתורה" תנאו בטל, כגון שארה כסותה ועונתה. דודאי קא עקר, שמחמת התנאי ודאי יעקר דבר מן התורה. אבל הכא, שהתנה עמה על מנת שתאכלי בשר חזיר, מי קאמר לה לא סגיא דלא אכלה, וכי אמר לה שהיא חייבת לאכול בשר חזיר, ואין לה כל אפשרות אחרת?

אמר לך אביי: מי סברת שהברייתא דברי הכל היא? אינו כן! אלא הא מני? רבנן היא! שחולקים על רבי יהודה בן תימא, וסוברים שגם המתנה על דבר שאי אפשר לקיימו, אם לא נתקיים התנאי, אינו גט.

שואלת הגמרא על הברייתא:

אף שהיא יכולה לקיים את התנאי באיסור, מכל מקום, מדוע התנאי קיים?

ותיפוק ליה, תוציא ותלמד דין זה, משום ד"המתנה על מה שכתוב בתורה" הוא!

והרי הדין הוא, שכל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל, והמעשה קיים⁽⁴³⁾.

מתרצת הגמרא:

אמר רב אדא בריה דרב איקא —

כי אמרינן שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל, דוקא כגון שארה כסותה ועונתה, שאמר לה הרי את מקודשת על מנת שאין לך עלי שאר [מזונות] כסות [בגדים] ועונה [מצוות עונה], ומכיון שכל אדם שמקדש אשה התורה מחייבת אותו בדברים הללו, בטל תנאו, משום דהוא קא עקר,

שתאכל ותשתה דוקא באיסור, ולפי זה חידש החזון יחזקאל שאם היא נעשית חולה שיש בה סכנה והותר לה בשר חזיר אין נחשבת אכילה זו כקיום התנאי.

43. והקשה בחזון יחזקאל פרק ד' הל' ט' מדוע באומר לנזירה שתשתה יין סבור המקשה שזה מתנה על מה שכתוב בתורה, הרי הרי יש אפשרות שתקיים את תנאו על ידי שתשאל על הנזירות, ותירץ דנקטינן שכוונתו להתנות

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אינו גט עד שיטלנו הימנה, ויחזור ויתננו לה, ויאמר לה הי גיטך.

ורבי חולק וסובר, שלא צריך נתינה חדשה אלא מספיק שיאמר לה אחר כך הא גיטך. והתנא של המשנה סובר כדעת רבי שמעון בן אלעזר, ולכן הוא מצריך שיחזור ויתננו לה, ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם.

רבי יוחנן אומר: אפילו תימא שהתנא של המשנה סובר כדעת רבי, שבאומר לה כנסי שטר חוב זה אינו צריך לחזור ולומר לה הא גיטך, מכל מקום, באופן שמשיר חוץ מפלוני צריך לחזור וליתן לה את הגט, שהרי רב כהנא דילכוך, שהיה משלכם, מבני בבל, אומר —

שאני הכא, מקרה זה שונה מהיכן שאמר לה כנסי שטר חוב זה. כי כנסי שטר חוב לא זכתה כלל בגט, ואין משמעות לנתינה, ולכן יכול לחזור ולומר לה הא גיטך, אבל כאן, הואיל וכבר זכתה בגט בנתינה, שהרי קנאתו⁽⁴⁵⁾ ליפסל בו לכהונה מדין ריח הגט, לכך לא מועיל שיחזור ויאמר לה שמגרשה אף לפלוני, אלא יטלנו ממנה ויחזור ויתננו

הרי אין זה אלא תנאי בגט, ועדיין יתכן מצב שלא תיכול בשר חזיר, ולא תיגרש, והגט יבטל.

וכיון שאין זה ודאי שיעקר דבר מן התורה התנאי קיים, וכל זמן שלא אכלה אינה מגורשת⁽⁴⁴⁾.

שנינו במשנה:

המגרש את אשתו ושייר בגט ולא התירה לכל אדם, לדעת חכמים שזה נתינה פסולה, כיצד יעשה, מה יעשה בשביל לתקן את הנתינה הפסולה? — יטלנו הימנה וכו'. יקח את הגט מהאשה, ויחזור ויתננו לה פעם שניה, ויאמר לה בשעת מסירת הגט "הרי את מותרת לכל אדם".

מאן תנא? מיהו התנא שסובר שלא מספיק שיאמר לה שמגרש אותה גם לאותו פלוני, אלא צריך נתינה חדשה?

אמר חזקיה: רבי שמעון בן אלעזר היא:

דתניא, כמו ששנינו בכרייתא: הנותן גט לאשתו, ולא אמר לה הרי זה גיטך אלא אמר לה קחי שטר חוב זה —

להתנות כן ממילא התנאי לא חל, אבל לו יצוייר שהיה חל התנאי היה בכוחו לעקור דבר מן התורה, ולכן אם בשעת ההתנאה אינו ודאי שיעקר ממילא אין מה שיבטל את התנאי, וכיון שהתנאי חל אין מה שיגרום לבטל את התנאי.

44. לכאורה משמע מלשון הגמרא שהיא צריכה לקנות את הגט, ולפי זה כתב בפתחי תשובה סי' קל"ז סק"ג בשם הגט מקושר שכאשר הבעל נוטל את הגט כדי לחזור ולגרש צריכה להקנות

44. ולכאורה קשה מה איכפת לן שבשעת התנאי לא ברור לנו שיעקר דבר מן התורה, הרי כיון שאכלה לבסוף בשר חזיר מתברר שבשעת התנאי נעקר דין תורה. ועיי' בספר חידושי מרן רי"ז הלוי בהל' נחלות שכתב דבמתנה על מה שכתוב בתורה אין החסרון משום שאי אפשר שיחול דין נגד מה שכתוב בתורה, שאם כן מדוע יש חילוק אם בשעת ההתנאה יש עקירת דבר מן התורה או לא, אלא ודאי שיכול לחול תנאי נגד מה שכתוב בתורה אלא כיון שאינו רשאי

לה, ויאמר לה הרי את מותרת לכל אדם (46):

שנינו במשנה: אם כתבו בתוכו הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני, אף שחזר ומחק את המילים חוץ מפלוני, הרי זה גט פסול (47).

אמר רב ספרא: "כתבו בתוכו" תנן. דוקא אם כתב את התנאי בתוך הגט אין אפשרות לתקן את הגט. אבל אם אמר לעדים קודם המסירה שאינו מגרשה אלא על מנת שלא תנשא לפלוני, אין הגט נפסל בכך, ובלבד שיאמר לה בזמן הנתינה שמגרשה לכל אדם.

ומקשינן: מה רב ספרא חידש בדבריו? פשיטא! "כתבו בתוכו", תנן. הרי כתוב להדיא במשנה שדוקא אם כתבו בתוכו הגט פסול.

ומשנינן: אילו רב ספרא לא היה אומר את דבריו, מהו דתימא, היינו סבורים, הני מילי שכל הדין של המשנה שאם לא כתב את התנאי בתוך הגט, אין הגט נפסל, דוקא אם אמר לעדים לאחר כתיבת התורה שהוא

עיקרו של גט, וכיון שעיקר הגט כבר נכתב, אין הגט נפסל במה שאמר שעל מנת כן תכתבו את הגט, אבל באופן שאמר לעדים לפני כתיבת התורה שמגרשה על מנת שלא תנשא לפלוני, אפילו אם לא כתב כן בתוך הגט אלא התנה בעל פה שלא תנשא לפלוני נמי פסול, שהרי על מנת כן נכתב הגט.

קא משמע לן רב ספרא, שאפילו אם התנה שלא תנשא לפלוני לפני כתיבת התורה, אין הגט נפסל בכך, ואם אמר לה בזמן נתינת הגט הרי את מותרת לכל אדם הגט כשר.

ורבא אמר: לא שנו שאפילו אם התנה שלא תנשא לפלוני הגט כשר, אלא כשאמר כן לאחר כתיבת התורה, דכיון שעיקר הגט כבר נכתב, אין הגט נפסל במה שאמר בעל פה שעל מנת כן הוא נותנו לה. אבל באופן שהתנה לפני כתיבת התורה שלא תנשא לפלוני, אפילו אם לא כתב את התנאי בתוך הגט אלא התנה בעל פה שלא תנשא לפלוני, נמי פסול, שהרי על מנת כן נכתב הגט.

ואזדא רבא לטעמיה. רבא הולך לשיטתו.

לו את הגט, ואם אינה מקנה לו אינה מגורשת דבעינן שיהא הגט משל הבעל.

ולכאורה יש להקשות מכאן על דברי הקצות החושן בסי' ר' סק"ה שסובר שלא צריך לזכות בגט אלא מספיק נתינה לידה או לחצירה.

ואולי הקצות החושן סובר שאין כוונת הגמרא שזכתה בגט, אלא הואיל והנתינה הראשונה של הגט כבר פעלה חלות גירושין לגבי לפוסלה מכהונה, צריך נתינה חדשה להתיר אותה לעלמא.

46. על פי רש"י. והרשב"א הקשה על רש"י דאם כן מה מועיל שיחזור וידרשנה בגט זה, הרי אין

אשה מתגרשת פעמיים באותו גט. וכדעת רש"י יש לומר שסובר דכיון שהגירושין הראשונים לא פעלו גירושין גמורים יכול לחזור ולגרש באותו גט.

47. וכתבו התוס' להלן בדף פה א ד"ה אבל שטעם הפסול משום שהגט נכתב שלא לשם כריתות, ולכאורה קשה שהרי חסרון כריתות שייך בזמן הנתינה ולא בזמן הכתיבה, ומבאר תוס' הרא"ש שהסוגיא כאן סוברת כדעת רבי אלעזר שעדי מסירה כרתי וצריך שתהא כתיבת הגט לשמה, ולכן אם כתב את הגט שלא לשם כריתות חסר בכתיבת הגט לשמה, אולם

אמר רבי זירא: כל המחלוקת אם תנאי דעל מנת פוסל את הגט, הוא דוקא כשהתנה עמה לפני כתיבת התורף.

דרכי סבר גזרינן כשאומר לה על מנת שלא תנשאי לפלוני אטו כשאומר לה הרי מותרת לכל אדם חוץ מפלוני, שאז לכולי עלמא פסול.

ורבנן סברי שבמתנה על מנת שלא תנשא לפלוני הגט כשר, ולא גזרינן על מנת אטו חוץ.

אבל, אם התנה שלא תנשא לפלוני לאחר כתיבת התורף,

דברי הכל כשר.

9א-א

ומתניתין, דקתני אם כתבו בתוכו הגט פסול, ואוקימנא והעמדנו בריש פרקין את המשנה שמדובר באופן שאמר לה "חוץ מפלוני", אבל באופן שהתנה עמה "על מנת שלא תנשא לפלוני" אפילו אם כתבו בתוכו לא פסיל, ודלא כרבי יהודה בן תימא —

דאמר להו רבא, שהרי רבא היה אומר להנהו סופרים דכתבי גיטי, שהיו כותבין את הגט, שתקו שתוקי לבעל, תנופו בבעל ותשתיקו אותו, עד דכתביתו ליה לתורף הגיטא, עד לאחר כתיבת תורף הגט, כדי שלא יוכל הבעל להזכיר שום תנאי בגט (48).

תנו רבנן: כל סוגי התנאין שהבעל כותב בתוך הגט, פוסלין התנאין בגט, אפילו אם נתקיים התנאי (49) דברי רבי.

וחכמים אומרים: כל תנאי שפוסל את הגט כשמתנה עמה בעל פה, פוסל את הגט כשמתנה עמה בכתב. וכל תנאי שאינו פוסל את הגט כשמתנה עמה בעל פה — אינו פוסל את הגט אף כשמתנה עמה כן בכתב.

ולכן, אם אמר לה "חוץ מפלוני", כיון שהשיור פוסל את הגט גם אם שייר בעל פה, בזמן נתינת הגט, לכך השיור פוסל את הגט כששייר בכתב.

אבל תנאי דעל מנת, שאינו פוסל את הגט כשמתנה עמה בזמן נתינת הגט בעל פה, לכן אף אינו פוסל את הגט בכתב.

הבעל בגט, או שלא יצוה לכתוב את התנאי בגט. ועיין עוד בר"ן ובמהרש"א.

49. כן פירש רש"י. ובתוס' הקשו שהרי ודאי שאם הוא כותב בגט על מנת שתתני לי מאתיים וזו ונתקיים התנאי, לא שייך לפסול את הגט אטו חוץ. ולכן פירשו התוס' שכוונת הגמרא שאם היה כותב בגט תנאי על מנת ולא נתקיים התנאי, אף שימחוק את התנאי מהגט נפסל הגט אטו מחיקת חוץ, וחכמים סוברים שחוץ שפוסל את הגט בעל פה פוסל גם את הגט בכתב, ואפילו אם ימחוק את החוץ מהגט הגט פסול

ברשב"א כתב שבאופן שהגט נכתב שלא לשם כריתות זה יותר גרוע מנכתב שלא לשמה, כיון שבמקום שלא נכתב הגט לשמה זה רק חסרון 'העדר', אבל באופן שנכתב שלא לשם כריתות זה כונה הפוסלת את הגט, ובוזה אף רבי מאיר שסובר שעדיי חתימה כרתי מודה שהגט פסול, ועיין פני יהושע.

48. כן הוא לפי דעת רש"י ותוס'. אולם הרמב"ן במלחמות סובר ששאר תנאים אינם פוסלים בתורף אפילו מדרבנן, ומה שאמר רבא שצריך להשתיק את הבעל אינו אלא כדי שלא ישייר